

4. Баран С. Ювілей сеньйора української палестри: У 80-ліття А. Горбачевського // Життя і право. – 1936. – Ч. 3; Романюк М. Горбачевський Антін // Укр. журналістика в іменах. – Л., 1999. – Вип. 6; Шаповал Ю. Коли джерела не пересихають // Дзвін. – 1999. – № 5-6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=31041

5. Гуцал П. Інститут історії України НАН України. 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://resource.history.org.ua>

6. Обідзінський Н. Доктор Євген Олесницький. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nazarbo.blogspot.com/2016/10/blog>

Кубей В.

*студент магістратури юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри
теорії та історії держави і права ТНЕУ
Подковенко Т.О.*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЯК ОСОБЛИВЕ ДЖЕРЕЛО УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА

Розвиток правової системи України продовжується з моменту прийняття Конституції України як основного закону держави та джерела права, у якому було закріплено принцип верховенства права. Треба зазначити, що із цього моменту відбулося оновлення джерел права, яке повинно базуватися на принципі верховенства права. Втілення в життя принципу верховенства права потребує теоретико-методологічного опрацювання всієї системи джерел права в Україні, її розвитку та вдосконалення.

Актуальність дослідження зумовлена змінами, які відбуваються в міжнародному правопорядку, світовими глобалізаційними процесами, що вимагають дослідження системи джерел права. Інтерес викликає запитання співвідношення джерел права залежно від сфери їх впливу й можливості застосування в практичній діяльності. У цьому контексті важливо встановити ієрархію джерел права, визначивши їх приналежність до системи основних і доповнюючих.

На сучасному етапі розвитку юриспруденції немає чіткого визначення поняття «джерело права», правильніше використовувати цей термін не для всієї правової дійсності, а лише для її частини, нормативного матеріалу, що створює систему джерел права. Джерело права в широкому розумінні – це акти уповноважених суб'єктів права, що є формою вираження й закріплення правових норм і принципів, видані в межах повноважень суб'єктів правотворчості відповідно до спеціальної процедури, які мають юридичну силу й загальнообов'язковість виконання. У вузькому розумінні джерело права – спосіб зовнішнього вираження й закріплення правових норм.

У сучасному світі, коли проблема прав людини вийшла далеко за межі окремої держави, виникла необхідність у створенні універсальних міжнародно-правових стандартів, які також визнаються як основні права людини. Ці

стандарти відображені у низці важливих міжнародно-правових актів, що встановили загальнолюдські стандарти прав та інтересів особи, які імплементуються в системи джерел національного права, визначивши ту межу, за яку держава не може виходити. Таким чином, права людини стали об'єктом регулювання не лише окремої держави, а й міжнародного співтовариства. Обсяг прав і свобод людини в сучасному суспільстві визначається не лише особливостями певної спільноти людей, а й розвитком людської цивілізації в цілому, рівнем інтегрованості міжнародного співтовариства.

Поняття «стандарт» звичайно інтерпретується як певний еталон, із яким порівнюють інші, однотипні, одно видові об'єкти або як щось встановлене органами влади, звичаєм чи загальною згодою як модель, зразок, засади, взірець – найчастіше як технічний або техніко-правовий документ, котрий визначає постійні основи діяльності або характерні риси виробів, процесів та послуг для загального і постійного користування. Іншими словами, інтерпретуючи наведену дефініцію стосовно правової науки, необхідно зазначити, що під стандартами варто розуміти норми та принципи, що приймаються у порядку, встановленому чинним законодавством та виступають основою правової системи.

У сучасних умовах міжнародне право не є повністю самостійною нормативною системою, абсолютно ізольованою від інших соціальних регуляторів міжнародних відносин. Норми міжнародного права разом з нормами національного права, що регулюють міжнародні відносини, входять в складну систему міжнародного порядку. Тому, говорячи про міжнародно-правові стандарти з онто-гносеологічних та функціональних позицій, варто зазначити, що:

а) під ними, насамперед, розуміються єдині принципи і норми щодо поведінки суб'єктів права, які зафіксовані в основних джерелах міжнародного права як універсальних, так і в регіональних правових актах;

б) вони є оптимальними юридичними вимогами стосовно правових систем держав-учасниць міжнародного співтовариства;

в) вони відображають найкращі правові досягнення міжнародного права та співробітництва держав-членів міжнародної спільноти та держав-членів універсальних і регіональних міжнародних міжурядових організацій;

г) вони фіксуються у відповідних джерелах права у вигляді принципів і норм права;

г') вони об'єктивуються через основні джерела міжнародного права;

д) вони є обов'язковими вимогами для держав-учасників міжнародних договорів, що містять такі правові стандарти;

е) вони є основою для узгодження міжнародного і національного права.

Нормативно-правові стандарти можна класифікувати: за суб'єктами їх створення – на стандарти Ради Європи (РЄ), Європейського Союзу (ЄС), Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) тощо; за галузевою приналежністю – на конституційно-правові, цивільно-правові, кримінально-правові та ін.; за зовнішньою формою закріплення – на ті, що фіксуються у міжнародних договорах, практиці Європейського суду з прав людини, юридичних актах міжнародних організацій, що відносяться до джерел права [4, с. 17].

Основні загальноновизнані європейські юридичні стандарти формуються перш за все правовими системами РЄ та ЄС, які є найбільш ефективними формами європейської правової інтеграції. Варто відзначити, що міжнародні європейські норми є набором цінностей, тобто вони втілюють цінності й ідеї, загальноприйняті в сучасному європейському правовому просторі. І тут беззаперечну роль відіграють Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р., Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. з протоколами, що до неї додаються, а також прецедентне право, створене практикою Європейського суду з прав людини. Щодо останнього, то варто зазначити, що цей Суд дозволяє сформулювати нові правові норми і принципи, що повинні дотримуватися державами-учасниками названої Конвенції. Так, наприклад, Венеціанська комісія на запити Парламентської Асамблеї РЄ будувала свої доповіді з певної проблематики в світлі Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та прецедентів створених Європейським судом з прав людини [5, с. 668]. Створення та розбудова модерної континентальної системи права наочно демонструє зростання ролі та значення прецедентного права у врегулюванні проблем міжнародного простору, а, отже, необхідно зауважити, що свої витoki міжнародні стандарти беруть ще й з прецедентного права, створеного практикою Європейського суду з прав людини.

Необхідно зазначити, що норми міжнародного права закріплюють як у якості принципів, так й у вигляді конкретних правил поведінки. При цьому конкретні правила поведінки завжди оформлюються у вигляді норм міжнародних актів або звичаїв, а кожен принцип може бути сформульований в якому-небудь міжнародному акті у вигляді деякої норми, однак може і не одержати чіткого формулювання і виявлятися в сукупності норм, комплексний аналіз яких дозволяє судити про їх системну єдність та відповідність певному принципу. Особливо важливо розуміти, що з позицій методології міжнародні стандарти не можна сприймати як таке, що стоїть незмірно вище за будь-які правила, діючі в кожній окремо взятій державі. Стосовно класифікації міжнародних стандартів не існує однієї переважаючої позиції, проте, на наше переконання, на максимальну увагу заслуговують міжнародні стандарти у сфері прав людини та їх захисту, в сфері локальної та регіональної демократії та стандарти Міжнародної організації з питань стандартизації.

Усі перераховані вище міжнародні стандарти беруть свої витoki із Загальної Декларації прав людини 1948 р. Досить важливо зазначити, що міжнародні стандарти у сфері прав людини більше конкретизуються у Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, що були прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 р.

У міжнародних стандартах прав людини відбувається позитивація основних (у тому числі моральних) цінностей суспільства. Такі цінності, власне, через міжнародні стандарти прав людини поширюються та фіксуються у національних правових системах, у яких їх первинний зміст зберігається, підкріплюється юридичною формою найчастіше як конституційні права або права за міжнародним договором, належним чином ратифікованим, котрий

став частиною національного законодавства. Це, як відомо, має місце і в Україні відповідно до статей 9 та 22 Конституції України [5, с. 669].

Отже, міжнародні стандарти у сфері прав людини складаються із сукупності принципів та норм, що встановлюють:

- права та свободи людини в різноманітних сферах життєдіяльності;
- обов'язки держави із забезпечення та дотримання прав людини без будь-якої дискримінації як у мирний час, так і у період збройних конфліктів;
- загальні принципи природного права;
- відповідальність за злочинне порушення прав людини;
- напрями розвитку та розширення сфери прав людини;
- напрями посилення контрольного механізму за виконанням державами взятих на себе зобов'язань у сфері прав людини.

У зв'язку з інтеграцією України в європейське суспільство і ратифікацією низки міжнародних і зокрема європейських нормативних актів, які містять в собі міжнародно-правові стандарти прав людини, вони стають частиною національного законодавства, частиною джерел українського права.

До числа основних міжнародно-правових актів в галузі прав людини належать:

- Загальна декларація прав людини 1948 року;
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 року (підписаний Україною 20.03.1968 р.; ратифікований Україною 19.10.1973 р.; вступив у дію для України 3.01. 1976 р.);
- Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року (відповідно 20.03.1968 р.; 19.10.1973 р.; 23.03.1976 р.);
- Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 року (вступив у дію 23.03.1976 р.; Україна приєдналася 25.12.1990 р.);
- Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього 1948 року (підписана Україною 16.12.1949 р.; ратифікована Україною 22.07.1954 р.; вступила в дію для України 15.02. 1955 р.);
- Міжнародна конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації 1966 року (підписана Україною 7.03.1966 р.; ратифікована Україною 21.01.1969 р.; вступила в дію для України 7.04.1969 р.);
- Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 року (підписана Україною 9.12.1995 р.; ратифікована Україною 17.07. 1996 р.);
- Конвенція про припинення злочину апартеїду і покарання за нього 1973 року (підписана Україною 20.02.1974 р.; ратифікована Україною 15.10.1975 р.; вступила в дію для України 18.07. 1976 р.);
- Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації у відношенні до жінок 1979 року (підписана Україною 17.07.1980 р.; ратифікована Україною 24.12.1980 р.; вступила в дію для України 3.09.1981 р.);
- Конвенція про права дитини 1989 року (підписана Україною 14.02.1990 р.; ратифікована Україною 28.02.1991 р.; вступила в дію для України 27.09.1991 р.) і ін.

На їх основі кожна держава зобов'язана упорядкувати чинне законодавство, усунути протиріччя з нормами міжнародного права, відмінити застарілі норми, ліквідувати прогалини. Саме вказана діяльність держав забезпечить реальність та ефективність міжнародних стандартів у сфері прав

людини. Міжнародні стандарти безпосередньо або опосередковано впливають на внутрішньодержавні й міждержавні відносини.

Список використаних джерел

1. Європейські стандарти у галузі прав людини: сучасний стан та перспективи розвитку українського законодавства // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – С. 37-40.
2. Запара С. І. Поняття та ознаки міжнародного стандарту / С. І. Запара // Порівняльно-правові дослідження. – 2011. – №1. – С. 101.
3. Тіунов О. Правові стандарти як засіб регулювання міжнародних та внутрішньодержавних / О. Тіунов // Міжнародне право. – 2012. – №5. – С. 10-27.
4. Ставнійчук М. І. Роль міжнародних стандартів у захисті та розвитку демократичних принципів / М. І. Ставнійчук // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2010. – № 2. – С. 15-23.
5. Міжнародні правові стандарти: до визначення поняття та видової характеристики / С.М. Ляхівненко // Держава і право. – 2011. – Випуск 51. – С. 666-672.
6. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод з протоколами до неї від 23.08.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
7. Практика Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coe.kiev.ua/hr/pros.html>

Кучарська Х.

*студентка I курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.і.н., доцент, доцент кафедри
теорії та історії держави і права
Ухач В.З.*

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ЗА ЛИТОВСЬКИМИ СТАТУТАМИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Актуальність теми зумовлена тим, що все людство постійно намагається жити за встановленими правилами, проте немає жодної людської спільноти, в якій би не порушувалися ці правила. Іноді вони є дуже небезпечними, хоча часто мають дріб'язковий характер. На початку їм протидіяли за «правом сильного», застосовуючи кровну помсту та інші засоби прямого фізичного впливу.

Найдавніші письмові пам'ятки свідчать, що вбивства, тілесні ушкодження, зґвалтування, самовільне заволодіння матеріальними цінностями, зрада інтересів свого роду і тому подібні діяння супроводжували людство з моменту його виникнення. Поступово люди дійшли до усвідомлення необхідності заміни самочинної розправи за вчинки, небажані для кожного окремо і суспільства в цілому, певними загальнообов'язковими правилами. Саме так кілька тисяч років тому зародилося кримінальне право.

Охороняючи громадський порядок, держава забороняє ті чи інші діяння, визнані їм у цьому відношенні шкідливими, погрожуючи за вчинення їх такими